

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 43 (1506) 28 КАСТРЫЧНІКА 2020 г.

III фестываль інтэлектуальнай кнігі

З 15 па 18 кастрычніка ў Менску ў Палацы мастацтваў праходзіў III фестываль інтэлектуальнай кнігі "Прадмова". У межах мерапрыемства адбываліся сустрэчы з аўтарамі новых выданняў і іх выдаўцамі. У продажы былі новыя кнігі Ганны Севярынец, Альгерда Бахарэвіча, Сяргея Дубаўца, Алеся Краўцэвіча і іншых аўтараў, каляровыя і зймальныя дзіцячыя кніжкі, календары.

16 кастрычніка таксама

прэміі "Гліняны Вялес" (2014) і літаратурнай прэміі "Срэбнае лятаче пяро" (2016).

Адначасова была прадстаўлена новая кніга паводзі "Плашчаніца". Дэманстравалася і рашнейшае выданне Алеся Бяляцкага, прысвячанае творчасці Эдуарда Акуліна "Бой з сабой". Выдавец Уладзімір Сіўчыкаў падтрымаў сваёй калегу і аўтара.

16 кастрычніка праішла прэзентацыя новай кнігі паводзі, перакладчыка і галоўнага рэдактара часопіса "Верасень" Эдуарда Акуліна "Падзяліца поўняй". 27 біяграфій творчых асобаў пад адной вокладкай з выразнымі фотаздымкамі (Ніл Гілевіч, Рыгор Сітніца, Алеся Камоцкі і іншы) праз кнігу "Падзяліца поўняй" знайшлі сваіх чытачоў.

На сустрэчы выступіў адзін з герояў кнігі - Кастусь Герашчанка. Ён заспіваў песню, у аснову якой пакладзены самыя апошнія, актульныя і гарачыя вершы Эдуарда Акуліна.

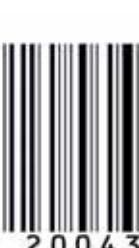
Вершы Э. Акуліна раней перакладаліся на англійскую, польскую, украінскую, італьянскую, сербскую, харвацкую і іншыя мовы. Эдуард Акулін з'яўляецца лаўрэатам літаратурнай

прэзентацыя кнігі доктара гістарычных навук, прафесара Алеся Краўцэвіча "Дзяржава волатаў. Альгерд і Кейстут - гаспадары Вялікага Княства Літоўскага (1345 - 1377 г.)".

- Файны фестываль інтэлектуальнай кнігі "Прадмова"! Выступы, дыскусіі, мора беларускіх кніжак, - адазваўся пра падзею слынны гісторык.

Эла Дзвінская,
фота аўтара.

9 772073 703003

20043

Краязнаўства і краіназнаўства ў захаванні культурнай разнастайнасці

21-22 кастрычніка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі праішоў VII Міжнародны кангрэс "Бібліятэка як феномен культуры".

Арганізаторамі мерапрыемства выступілі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Нацыянальная бібліятэка Беларусі. У гэтым годзе мерапрыемствы кангрэса праходзілі як у будынку Нацыянальнай бібліятэкі, так і онлайн.

Удзельнікамі сталі прадстаўнікі з Беларусі, Германіі, Расіі, Францыі і Украіны. Гэта вядучыя спецыялісты бібліятэк, навуковадаследчыя арганізацыі, устаноў адукацыі, распрацоўшчыкі і вытворцы праграмнага забеспечэння, тэхнічных сродкаў і інфарматычнай прадукцыі, літаратуразнайцы і пісьменнікі. Цэнтральны тэмай ў гэтым годзе была тэма краязнаўства і краіназнаўства ў захаванні культурнай разнастайнасці.

Двухдзённая праграма мерапрыемства была насычанай: у бібліятэцы праішлі пленарнае і секцыйныя паседжанні, круглыя сталы, семінары, віртуальная презентацыйная пляцоўка і майстар-

дэйствія, музею, архіве; краязнаўчыя кантэнт у інтэрнэт-прасторы; сучасная выдавецкая прадукцыя ў захаванні і папулярызацыі гісторычна-культурнай спадчыны краін, рэгіёнаў.

Змяшчаніем была праграма секцыі "Развіццё краязнаўчай дзейнасці: этапы, людзі, супольнасці, дакументальная спадчына". З прамоцыйнай сваіх даследаванняў выступілі: кандыдат гістарычных навук Вольга Шутава, галоўны бібліограф Нацыянальнай бібліятэкі Галіна Кірэева, загадчыкі секціяў НББ Таццяна Сапега і іншыя. Магістр гуманітарных навук Вікторыя Дудзінская акрэсліла краязнаўчы аспект творчасці В. Дуніна-Марцінкевіча ў кантэксце фарміравання нацыянальнага кода культуры. Магістр палітычных

джэнне Савета бібліятэк Беларусі па онлайн-энцыклапедыі "Беларусь у асобых і падзеях". Разам з выдавецкім домам "Звязда" праішоў круглы стол пісьменнікаў і літаратарапаў "Мастацкая літаратура як шлях адзін да аднаго", удзельнікам якога сталі спецыялісты з Азербайджана, Беларусі, Грузіі, Казахстана, Літвы, Малдовы, Расіі, Сербіі, Таджыкістана, Узбекістана і Украіны.

На закрыцці кангрэса ўдзельнікі паднялі вынікі двухдзённай працы форуму, абмеркалі ўзнятага на секцыйных паседжаннях пытанні, значную ўвагу надалі перспектывам развіцця карпаратыўнага і інфармацыйнага ўзаемадзейння, захаванню дакументальнай спадчыны.

Вынікі працы VII Міжнароднага кангрэса "Бібліятэка як феномен культуры" будуць садзейнічаць далейшаму ўмацаванию міжнароднага супрацоўніцтва паміж установамі культуры, адукацыі і навукі, развіццю краязнаўчай дзейнасці, фарміраванню інфармацыйнай культуры і стануць значным унёскам у развіццё інфармацыйных рэурсаў бібліятэк.

Падрыхтавала Э. Дзвінская.
(Працяг тэмы на ст. 3.)

Спіс сяброў Рады ТБМ, абраний на XIV з'ездзе

1. Азёма Уладзімір
2. Акулін Эдуард
3. Анісім Алена
4. Арлоў Уладзімір
5. Аўласевіч Алеся
6. Белаахвостава Марына
7. Булавацкі Міхась
8. Гарэцкі Радзім
9. Дзялячкоў Алег
10. Завальнік Уладзіслаў
11. Запрудскі Сяргей
12. Колас Уладзімір
13. Крачкоўскі Сяргей
14. Крой Аляксандар
15. Крук Валянціна
16. Кручкоў Сяргей
17. Лагвінец Аляксандар
18. Марачкін Аляксей
19. Марчук Зміцер
20. Мухіна Леанарда
21. Навумчык Іосіф
22. Несцярук Аркадзь
23. Парфененка Віктар
24. Плакса Наталля
25. Раманцівіч Валянціна
26. Рымша Алеся
27. Родзік Анатоль
28. Сакалова Алена
29. Санько Зміцер
30. Суднік Станіслав
31. Таўгень Людвіка
32. Трайцяк Марыя
33. Трусаў Алег
34. Тушынскі Дзяніс
35. Цыхун Генадзь
36. Чыгрын Сяргей
37. Чечат Алеся
38. Шык Кірыл

Сакратарыят ТБМ, абранны на XIV з'ездзе

1. Анісім Алена
2. Азёма Уладзімір
3. Колас Уладзімір
4. Кручкоў Сяргей
5. Мухіна Леанарда
6. Трусаў Алег
7. Тушынскі Дзяніс
8. Чечат Алеся

Гаючая сіла спеваў

Арганізатор шматлікіх спеўных сходаў, папулярнатаў беларускай песні і традыцыйнай народнай культуры Сяргжук Доўгушаў стварае пазітыўную шчырую атмасферу і ўносіць аптымістичную настроенасць у пратэтныя будні.

Больш за 200 слухачоў сабрала прэзентацыя "Народнага спеўніка" ў Галерзі "У" на вул. Каstryчніцкай, 19 у Менску. У цяжкі час супольныя спевы напаўноць душы радасцю і ўпэўненасцю ў моцы і единасці, таленавітасці нашага народа.

Артыст прадстаўвіў укладальнікай спеўніка: Яніну Грыневіч, Насту Ніякрасаву і Аляксандра Ясінскага, і рэдактараў - Элу Кулеш і Насту Карпенка. Спеўнік вышышаў накладам у 2000 асобнікаў у выдавецтве "Мінск-Медыя". Госці вечарыны заспявалі разам з Сяргжуком Доўгушавым народныя песні: "Туман ярам", "Вэлітай", "Дарожка", "Ой, да ішлі хлопцы".

На прэзентацыі выступілі: гурт "Астэрона", Патрыцыя Свіціна, Ларыса Сімаковіч, Іван Кірчук, гурт "РАДА" і акторы Купалаўскага тэатра на чале з Юліяй Шпілэўскай і Міхасём Зуем. Іван Кірчук, кіраўнік этна-трыя "Троіца", выканалаў песні з праекта "Спадчына забытых вёск", які быў выпушчаны сольнай праграмай студыі PAN-Records у 2000 г.

Горача прывітала зала актораў-купалаўшчы, з вуснаў якіх прагучалаў урывак з паэмі Якуба Коласа "Сымон-музыка".

Мы звярнуліся з пытаннем да артыста:

- Спадар Сяргжук, многія адчуваюць, што народныя песні падбадзёраюць, падымаюць дух, можна сказаць, што яны ўмацуюць наш імунітэт. Што Вы адчуваеце, калі праводзіце спеўнія сходы і ладзіце спеўнія практикі?

- Па-першае, само гучанне нашага голаса - сувязь са сваім целам. Даказана, што спевы лечаць, пра гэта напісаны шмат пракац.

галасавыя вібрацыі ўплываюць на нас. Калі мы співаем песні нашай зямлі, нашага краю, яны падсвядома дзейнічаюць на нас! Калі я співаю, мне робіцца цялей на душы, у мене з'яўляецца адчуванне зямлі пад ногамі, што я - частка гэтага свету. Прыйдзіць душэўная, духоўная і фізічная моц. Хочацца лятаць пасля спеваў! Я даю практикі па дыханні, па гучанні, па пошуку свайго тэмбру, заўважаю, як голас дзейнічае. Песнямі можна вылячицца ад унутранай дысгармоніі, калі ў душы чагосьці не хапае, перарвалася пупавіна роду. Беларусам патрэбна песьненная тэрапія. Пасля супольных спевуў настрой змяняецца і на тварах расцвітаюць усмешкі! Песня яднае людзей, дорыць ім хвільні радасці.

Слухаеш артыстаў і думаеш: "Як можна не любіць такіх прыгожых, таленавітых, паэтычных, пяючых беларусаў!"

Сяргжук Доўгушаў стаў адным з герояў новай кнігі "Лініі святыя", якая летам 2020 года выйшла ў выдавецтве "Кнігазбор".

Эла Дзвінская,
фота аўтара.

Справаздача XIV з'езду ТБМ рэдактара газеты "Наша слова" Станіслава Судніка

У справаздачны перыяд газета "Наша слова" выходзіла стабільна: кожны тыдзень, на 8 старонках формату А-3. Пі 52 выхады кожны год.

Падпіска на газету пастаянна падала, таму наклад вымушана паменшыўся да 1200 асобнікаў.

Сітуацыя з падпіскай рэгулярна даводзілася да кіраўніцтва ТБМ і кіраўнікі мясцовых арганізацый шляхам публікаций вынікаў кожны квартал.

Акрамя падпіскі 15 асобнікаў "Нашага слова" паступае ў шапкі Гародні і 30 асобнікаў - у шапкі Ліды. Нас выпіхнулі з Берасця і Віцебска ў выніку чарговай рэформы Саюздруку. Абласным аддзяленням цяпер дазволена заключаць дамовы толькі з выданнямі сваёй вобласці. Нам неабходна было заключаць дамову з Менскам. Гэта цяжка было зрабіць, а паколькі прыбытку не было нікага, то і сышлі з гэтых гарадоў. А былі часы, калі "Наша слова" прадавалася ў шапіках кожнага раёнага цэнтра.

Газета не мела штатных карэспандэнтаў, таму змест яе вызначаўся матэрыяламі, якія паступалі ад няштатных карэспандэнтаў і чытачоў газеты. Пастаянна працавалі ў Менску Эла Оліна і Аляксей Шалахоўскі, пастаянна ішлі матэрыялы з Магілёва і Нясвіжа, сяды-тады паступалі з Гародні, Дзягтлава, Баранавіч, Слуцка, Верхнядзвінска. Я хачу выказаць падзяку ўсім карэспандэнтам "Нашага слова" і, канешне, у першую чаргу спадарыні Эле Олінай, без якой я не ведаў бы, што рабіць.

Газета, колькі б мяне ні крытыкавалі, давала магчымасць выказацца кожнаму сяброў ТБМ, у tym ліку і з крытыкай у адрас кіраўніцтва. Выразалася лаянка і экстрэмізм. Калі матэрыял не ставіўся, то быў для гэтага грунтоўная прычына, за кожны выпадак магу адказаць. У нас усе ведаюць пра свабоду слова і права аўтара, карэспандэнта. Але ніхто і адным вухам не чуў пра права і аваізкі рэдактара, адзін з якіх - не падставіць газету на пустым месцы.

У нас пастаянныя фінансавыя праблемы. Сёлета я пісаў ліст у Сакратарыят пра гэтыя праблемы. Мы быўлі на грани закрыцця. Дзе маглі зменшыць выдаткі. Закрылі сайт naszaslowa.by і рыхтаваліся перайсці ў электронны фармат. Сёння газету ў рэжыме ПДФ можна чытаць на сайце belkiosk.by на дзень-два раней, чым папяровы варыянт. Гэта я лічу апраўданым. На belkiosk.by газета "Наша слова" прадаецца па 40 капеек. Па падпісцы ціна рэдакцыі - 39 капеек. Тоэ, што газета прадаецца на belkiosk.by, добра. Дрэна, што і там купляеца яна вельмі дрэнна. Праз тыдзень пасля выхаду папяровага нумара газета ў ПДФ-фармаце з'яўляецца на сайтах nslowa.by, pawet.net, kamunikat.org. На сайте nslowa.by выстаўляеца большасць матэрыялаў газеты ў фармаце артыкулаў, прыдатных для спампоўвання. Сайт носіць назыву "Наша слова - штодзень". Мы не захацелі ўжываць нейкае англійскае слова тыпу online.

Стварэнне паўнавартаснага сайта nslowa.by было дэкларавана на мінулым з'ездзе. Ранейшы сайт naszaslowa.by ужо маральна састарэў і, як было сказана, закрыты, бо не было грошай трывалы даўжыня. Фактычна слабенькі дубль новага сайта.

У сайта быў два адміністраторы, якія пайтара гады працавалі за невялікую плату. Астатні час працуяць, калі захочацца. Таму зараз задача абраўлення сайта цалкам лягла на рэдактара. Некі спраўляюцца.

"Наша слова - штодзень" прадстаўлена ў адной сацыяльнай сетцы facebook.

Створана вольная суполка "Наша слова - форум". Мадэртар суполкі - сябар Лідскай гарадской рады ТБМ Алег Лазоўскі.

Што будзе далей. Рэальная цяжка сказаць. Прынамсі я падаў дакументы на ўключэнне газеты "Наша слова" ў каталог падпіскі на 2021 год. Няхай зараз шаноўны з'езд і вырашае, што далей.

Як і раней выдае газету "Наша слова" ўстанова інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Але УІ "Выдавецкі дом ТБМ" - гэта не толькі газета "Наша слова".

Гэта яшчэ краязнаўчы літаратурна-мастакі часопіс "Лідскі летапісец". У работе 90-ты нумар. Часопіс выходзіць 1 раз на трэх месяцы. Гэта бред Ліды. Калі быў унутраны канфлікт і паўставала пытанне закрыцця ці перайменавання часопіса, у Міністэрстве інфармацыі сказали: "Мы зробім усё, каб гэтага не дапусціць".

На часопіс можна падпісацца. Пададзены дакументы на ўключэнне часопіса ў каталог падпіскі на 2021 год.

Часопіс прадаецца ў шапіках г. Ліды.

ПДФ-версію часопіса "Лідскі летапісец" можна купіць на сайце belkiosk.by за 1 рубель. На сайтах nslowa.by, pawet.net, kamunikat.org можна знайсці бясплатна.

Гэта таксама літаратурна-мастакі альманах "Ад лідскіх муроў", які выходзіць адзін раз на трэх гады. Выйшаў 9-ты выпуск. Сёлета гэта кнішка на 464 старонкі.

У справаздачны перыяд выйшлі літаратурныя зборнікі "Нясвіжскі ўток", "Стольны град" (Наваградак), "Паланэз" (Слонім). Пакуль толькі першы нумары, але спадзяёмся на працяг.

ПДФ-версія часопісаў можна знайсці на сайтах nslowa.by, pawet.net, kamunikat.org.

Пад павевамі часу заснаваны ўжо не папяровы, а толькі электронны краязнаўчы, літаратурна-мастакі часопіс "Нясвіжскі каеты". Планавалася выдаваць яго адзін раз на квартал, але па факту мы гэтага не паягнінулі. У 2019 годзе выйшла 4 нумары (3 выпускі, 3-ці і 4-ты нумар здвоены). У 2020-м годзе практычна гатовы да публікацыі (вычытаны карэктарами) 5-ты нумар. І па ўсім відаць, што перыядычнасць гэтага часопіса будзе 1 раз на паўгода. Часопіс цяжка ідзе. Нясвіжскія ўлады яшчэ ні разу не дазволілі прэзентацыю "Каетаў...". Яны і "Нясвіжскі ўток" не далі спрэзентаваць. 40 асобнікаў наогул арыштавалі, але і гэта пераадолеем. Праўда, ізноў праблема: каронавірус і рэвалюцыя.

"Нясвіжскі каеты" можна знайсці на тых жа сайтах. На belkiosk.by за гроши па 40 капеек. На сайтах nslowa.by, pawet.net, kamunikat.org можна знайсці бясплатна.

Так выглядае перыядычны друк ТБМ, які абапіраецца на Ліду.

У Менску выходзіць часопіс ТБМ "Верасень", які выдае сябар Рады ТБМ Эдуард Акулін.

Выходзіць газета, заснаваная Менскай гарадской арганізацыяй ТБМ "Новы час".

У Слоніме выходзіць краязнаўчы электронны часопіс "Слонімскі край", адзін з выдаўцоў яго - Сяргей Чыгрын, старшыня Слонімскай раённай арганізацыі ТБМ.

Беларуская мова - у інфармацыйных тэхналогіях

21-22 кастрычніка ў Менску ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі праходзіў VII Міжнародны кангрэс "Бібліятэка як феномен культуры".

Мы пагутарылі з адным з удзельнікаў Кангрэса, загадчыкам лабараторыі Аб'яднанага інстытута проблем інфарматыкі Нацыянальнай акаадэміі навук, кандыдатам тэхнічных навук Юрэем Станіслававічам Гяцэвічам, які выступіў з дакладам на мэтадычным семінары.

- Спадар Юрэй, Вы - вядомы беларускамоўны спецыяліст, які касцяеца роднай мовай у навукоўскай дзеінасці і паўсядзённым жыцці. Якой тэмэ было прысвечана Ваша выступленне на Кангрэсе?

- 22 кастрычніка адбыўся наш выступ па прымянецці і развіцці Універсальнай дзесятковай класіфікацыі (УДК) на беларускай мове. Гэта праца працягваеца ўжо дзесяць год з моманту, калі была атрымана ліцензія перакладу УДК на беларускую мову з англійскай ад Цэнтральнага кансорцыума УДК у Нідэрландах.

Першая версія УДК была апублікавана ў 2012 годзе на саіце, другая версія была надрукавана ў 2016 годзе у выглядзе 90 асобнікаў, якія былі распаўсюджаны па ўсіх асноўных бібліятэках Беларусі. З 2017 па 2020 год было выканана некалькі навуковых прац, удакладненні былі прысвечаны гуманітарным накірункам. Перавыданне УДК адбудзеца ў 2021 годзе. Наш аддзел займаецца перакладам і распрацоўкай тэхнічных сродкаў.

Спадзяюся, што ў 2021 годзе Беларусь атрымае электронную версію УДК, якой змогуць касцяеца ўсё бібліятэцкі Беларусі і замежжа, і ўстановы культуры.

- Патлумачце, калі ласка, падрабязней, чым з'яўляеца УДК і як яна выкарыстоўваецца ў дзеінасці бібліятэк краіны?

- Універсальная дзесятковая класіфікацыя (УДК) - адна з самых выкарыстальных класіфікацыйных схем. Яна шырока прымянеца ў бібліятэчных каталогах, картагэтах, у сістэмах дакументавання і інфармацыйнай падтрымкі ў больш чым 130 краінах свету на 40 мовах.

Універсальная дзесятковая класіфікацыя - гэта мова індэксавання і пошуку інфармацыі, якая ахоплівае ўесь універсум ведаў.

УДК з'яўляеца ёмкай і падрабязнай класіфікацыяй з добра вызначанымі назвамі раздзелаў і падраздзелаў, якія пастаянна пашыраюцца і ўдакладняюцца сусветнай супольнасцю навукоўцаў.

Паводле яе прынцыпаў дакладна індэксуюцца розныя віды дакументаў, распрацоўваецца тэрміналагічная

(даступна ў Інтэрнэце па спасылцы <http://www.udcsummary.info/php/index.php?lang=be>).

Такім чынам, у структуру УДК на беларускай мове ўваходзяць даламожныя табліцы, асноўная табліца і алфавітна-прадметны паказальнік.

Варты адзначыць з вялікай падзякай і ўганараваннем філолагаў, лінгвістаў, праграмістаў, супрацоўнікаў бібліятэк і навуковых установ Беларусі і іншых людзей доброй волі, якія спрычыніліся да падрыхтоўкі выдання Універсальнай дзесятковай класіфікацыі на беларускай мове.

Нацыянальная бібліятэка Беларусі, рэспубліканская і навукова-тэхнічныя бібліятэкі краіны на працягу многіх гадоў выкарыстоўваюць Універсальную дзесятковую класіфікацыю (УДК) для сістэмайтызацыі дакументаў і арганізацыі тэматычнага пошуку. УДК дазваляе з дастатковай глыбінёй і дэталёвасцю адлюстраваць змест дакументаў, якія паступаюць у бібліятэкі краіны.

Яе магчымасцей дастаткова для паўнавартаснага прадстаўлення нацыянальных дакументаў, а таксама адлюстравання шматграннасці дакumentaў краязнаўчага зместу.

Выкарыстанне адзінай класіфікацыйной сістэмы зробіць магчымым здзяйсніць яе метадычнае і тэхналагічнае суправаджэнне на карпаратыўнай аснове, а таксама пленна ўдзельнічаць у работе міжнароднага прафесійнага супольніцтва.

Гутарыла Эла Дзвінская,
фота аўтара.

база предметных абласцей, ствараюцца слоўнікі. Дзякуючы УДК, любы касцяльнік можа пабачыць зафіксованую ў выданнях панараму ведаў чалавека пра Творцу і Сусвет.

Арыгінальная мовая УДК на дадзены момант з'яўляецца англійская.

Пераклад УДК на іншыя мовы рэгулюе некамерцыйная арганізацыя - Кансорцыум УДК, які знаходзіцца ў г. Гаага (Нідэрланды).

Міжнародны Кансорцыум УДК у асобе галоўнага рэдактара Аіды Славік даў станоўчы адказ на запыт супрацоўнікаў Аб'яднанага інстытута проблем інфарматыкі Нацыянальнай акаадэміі навук Беларусі пра дазвол перакласці няпоўную версію скарочанага выдання УДК (UDC Summary) на беларускую мову. У выніку ў канцы 2011 г. стала даступнай афіцыйная няпоўная онлайн версія скарочанага выдання УДК (UDC Summary) на беларускай мове, якая ўтрымлівае 2600 класаў

У VII Міжнародным кангрэсে "Бібліятэка як феномен культуры" ў Менску прыняла ўдзел гісторык і пісьменніца, кандыдат гістарычных навук Вольга Шутава, дырэктар Лабараторыі скарыназнаўства і валарызацыі даследаванняў гісторыі і культуры Беларусі ў Парыжы. Спадарыня Вольга распавяла пра сваю навуковую супольнасць і цікавасць да спадчыны Францішка Скарыны.

- Наша лабараторыя ўзімка як адказ на сітуацыю, якая склалася ў французскай гісторыяграфіі і звязана з недахопам ведаў па гісторыі і культуры Беларусі. Даследаванні, якія развіваліся ў Францыі, большай часткай былі звязаны з Другой сусветнай вайной, партызанскім рухам, гісторыяй габрэяў, а таксама накіраваны на сучаснасць і сацыяльна-палітычную сітуацыю ў краіне.

Нам хацелася звярнуць увагу французскіх гісторыкаў на беларуское Сярэднявечча, Рэнесанс, Новы час. Мы заахвочаем да супрацоўніцтва беларускіх гісторыкаў, якія могуць размяшчаць свае артыкулы на нашым саіце на англійскай і французскай мовах і пашыраць веды пра Беларусь.

Мы падтрымліваем контакты з акаадэмічнымі цэнтрамі, з Вышэйшай школай сацыяльных даследаванняў у Францыі, спрыялем міжнароднаму абмену і камунікацыі, якая нам вельмі патрэбна. Чатыры гады таму мы сабралі аднадумцаў, якія цікавяцца гістарычнымі даследаваннямі, стварылі сайт www.skaryna.com, а зарэгістравана наша арганізацыя зусім нядыяўна.

Вельмі важныя нашы сумесныя намаганні, каб навуковыя працы беларускіх вучоных сталі вядомымі ў Францыі.

У апошнія гады я актыўна займаюся спадчынай Францішка Скарыны. Я шчаслівая, што Нацыянальная бібліятэка Францыі аказала мне гонар запрасіць мяне да ўдзелу ў VII Міжнародным Кангрэсে "Бібліятэка як феномен культуры" ў Менску і ўзяць ўдзел у круглым столе па скарынай тэматыцы. Гэта надзвычай важна для беларускіх навукоўцаў, якія жывуць у замежжы! Навуковы абмен - частка нашых праектаў.

Гутарыла Э. Дзвінская,
фота аўтара.

7 кастрычніка ў Нацыянальным архіве Беларусі адбылася прэзентацыя электроннага зборніка дакументаў, выпушчанага сумесна з Нацыянальнай бібліятэцай Беларусі да 75-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне.

Пра змест зборніка распавёў загадчык аддзела публікаций кандыдат

гістарычных навук Святаслаў Валянцінавіч Кулінок. На дыслу сабраны дакументы, датычныя перыяду развіцця партызанскага руху ў Беларусі ў 1942 годзе, якія сведчаць пра то, як партызанскі рух становіў

ся магутнай сілай разгрому гітлеравскай Германіі.

У электроннае выданне ўваішлі лічбавыя копіі аператыўных зводак Паўночна-Захоўнай групы пры ЦК КП(б)Б і СНК БССР, інфармацыі

зводак ЦК КП(б)Б, аператыўна-разведвальныя дадзеныя. Яны адлюстроўваюць кірункі партызанскай барацьбы (баявую, дыверсійную, разведвальну дзеінасць). Матэрыялы, прадстаўленыя

на дыслу, важныя для навукоўцаў, даследнікамі ваенай гісторыі, краязнаўцамі, студэнтамі. Большая частка іх датычыцца Віцебскай вобласці. Першы аналагічны электронны зборнік быў прысвечаны падзеям 1944 года. Выданне суправаджаеца ілюстрацыйным навукова-даследчым апаратам і ілюстратыўным блокам.

Складальнікамі зборніка дакументаў выступілі кандыдат гістарычных навук С. В. Кулінок, М. Н. Скамарошчанка (Нацыянальны архів Беларусі), і А. А. Суша (Нацыянальная бібліятэка Беларусі). Электронны дысл можна набыць у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

6 кастрычніка ў краіне адзначаўся Дзень архівіста. Да прафесійнага свята ў Нацыянальным архіве Беларусі разгорнута выставка, якая знаёміць з гісторыяй дзеінасці розных аддзелаў архіва і з яго супрацоўнікамі.

Э. Дзвінская, фота аўтара.

Нямецкі правапіс (die Rechtschreibung)

Стары і новы правапіс у нямецкай мове - у чым адразненне? Што з рэформа адбылася ў Германіі, што яна прынесла ў нямецкую мову, а ад чаго пазбавіла яе? Які важныя пункты гэтай моўнай рэформы неабходна вывучыць? Чытайце ў нашым артыкуле!

Нямецкі правапіс - не самая простая тэма ў нямецкай мове, і многія імкнусца адкласці яго вывучэнне ў доўгую скрыню. Але ёсь не так страшна, як здаецца! У дадзеным артыкуле мы з вамі ёсё ж паспрабуем разабрацца, якія важныя пункты гэтай моўнай рэформы неабходна вывучыць, каб гаварыць і пісаць на нямецкай праўльна.

Пра што наогул гаворка?

У 1996 годзе адбылася падзея, якая закранула ўсіх людзей, хто так ці інакш звязаны з нямецкай мовай.

1 ліпеня 1996 года ў Вене прыстаянікамі ўрадаў нямецкамоўных краін (Аўстрыі, Германіі, Ліхтэнштэйна і г.д.), была падпісана сумесная Заява пра намеры, на падставе якой з 1 жніўня 1998 г. набылі моц новыя правапісы нямецкай арфаграфіі.

Рэформа нямецкага правапісу (ням. Reform der deutschen Rechtschreibung), якая ў наш час прынята большасцю федэральных земляў Германіі, а таксама размешчаных побач абласцей Аўстрыі і Швейцарыі, ставіла за эту спрасціц нямецкую арфаграфію і пунктуацыю, таму ўжо з 1996 года ствараліся новыя правапісы, пэрапрацоўваліся слоўнікі і падручнікі.

Варты адзначыць, што рэформа першапачаткова не была падтрымана насельніцтвам, больш паловы апытаных выступалі супраць яе, а на момант яе ўвядзення ў многіх школах дзеялася поўная блытаніна.

Літаратурны крытык Марсэль Райх-Раніцкі (Marcel Reich-Ranicki) называў арфаграфічную рэформу "нацыянальной катасрофай".

Але пратэсты не дапамаглі, і ў канчатковым выніку жыхарам усёй нямецкамоўнай прасторы, а гэта, дарэчы, не толькі Германія ці Аўстрыя, але і Швейцарыя, Ліхтэнштэйн, а таксама нямецкамоўная супольнасць Бельгіі, давялося нанава вучыць правапісы правапісу ў нямецкай мове.

На Франкфурцкім кніжным кірмашы 1996 года сотні пісьменнікаў і філогагаў выступілі за прыпыненне рэформы і вяртанне да ранейшых правапісаў.

Вядома, адбывалася ёсё павольна. Сам перыйд пераходу да новага правапісу доўжыўся даволі доўга - аж да 2005 года.

А больш дакладна?

Давайце ж разгледзім больш падрабязна змены, якія набылі моц паводле рэформы пра новую арфаграфію (neue Rechtschreibung):

Паасобнае напісанне замест злучнага

Як жа правільна: разам ці паасобна? Гэта пытанне вось ужо 20 гадоў мучыць нямецкамоўную супольнасць, асабліва гэта датычыцца нямецкіх дзеясловаў. Некаторыя складаныя дзеясловаў, якія раней пісаліся злучніком, зараз пішуцца замест:

- **kennen lernen** - знаёміцца - замест **kennenlernen**;
- **Halt machen** - рабіць прытынак - замест **haltnachen**;
- **verloren gehen** - знікаць замест **verlorengehen**;
- **arbeiten gehen** - ісці на працу - замест **arbeitengehen**.

Але змены закранулі не толькі дзеясловаў, звярніце ўвагу на наступныя слова:

- **soviel** - гэтулькі - зараз пішацца **so viel**;
- **wieviel** - колькі - зараз **wie viel**;

Напісанне Es-zet (ß) і -ss

Вакол гэтых змен, мабыць, было больш за ёсё шуміхі! На новых правапісах замест літары **ß** (Es-zet) пасля кароткага галоснага зраз пішацца **ss** (Doppel-s).

Носьбіт мовы без цяжкасці вызначаць даўгату ці сцісласць галоснай літары, а вось тым, хто вывучае нямецкую мову як замежную, давядзенца запамінать найболей ужытныя словаў, якія па правапісах новай арфаграфіі пішуцца з падвоенай літарай **s**.

Schlüßß - канец, зняволенне, зараз пішацца як **Schluss**, па аналогіі з ім змены зведалі і такія словаў як:

- **Fluß** - рака - **Fluss**;
- **Nuß** - арэх - **Nuss**;
- **Kuß** - пацалунак - **Kuss**;
- **Haß** - нянявісць - **Hass**;
- **Genuß** - асалода - **Genuss**;
- **daß** - ишто, каб - **dass**;
- **Rußland** - Расія - **Russland**.

Таксама форма 3-й асобы адзіночнага ліку (*er, sie, es*) у дзеясловаў **lassen** (пакідаць, да-зваліць) **müssen** (быць

павінным), па новых правапісах будзе пісацца так:

- **muss**;
- **lässt**.

Аднак не варта лічыць новыя правапісы адменай літары **Es-zet** (эс-цэт). Яна захоўвае сваё першапачатковое напісанне пасля дыфтонгаў і доўгіх галосных. Напрыклад:

- **Fuß** (ступня),
- **heißen** (звяцца, кликаць),
- **Straße** (буліца).

Вялікая літара

Таксама зведалі змены і правапісы напісання з вялікай літары. У двух словах пра гэта не распавядзеш, але паспрабуем разабрацца ў ёй і мы.

Зараз любое слова, якое фармальна з'яўляецца назоўнікам (ці мела якія-небудзь сувязі з гэтай часцінай мовы), напрыклад, субстанцыяўніца прыметнікі і некаторыя дзееприметнікі (галоўным чынам ва ўсталяльных выражэннях) пішуцца з вялікай літары:

- **heute abend** - сёня ўвечар;
- зараз пішацца **heute Abend**;
- таксама **etwas Ahnliches** - штосьці падобнае;
- **ins Schwarze treffen** - патрапіць у самую кронку.

Так жа будуць пісацца прыслоўі, якія пазначаюць час (дарэчы, мы падрыхтавалі цікавы і незвычайны артыкул пра нямецкі час), такія як **morgen, gestern + час сутак**, напрыклад:

- **morgen Mittag** - заўтра ў абед,
- **gestern Nacht** - учора ўначы, і гэта далей.

Акрамя гэтага ёсць і іншыя прыклады:

- **der beste** - самы лепы;
- зараз пішам як **der Beste**;
- **auf englisch** - па-ангельску - **auf Englisch**;
- **radfahren** - ездзіць на ровары - **Rad fahren**;
- **rechthaben** - мець рацыю - **Recht haben**.

Запазычаныя словаў

Наступны пункт - спрашчэнне арфаграфіі ў запазычаннях. Хоць рэформа працавала спрашччаць напісанне запазычаных слоў, на практыцы часцей дапушка ў абодва варыянты напи-

сання. Напрыклад, раней пісалася **Joghurt**, гэта стары варыянт напісання. Зараз жа дапушчальны абодва варыянты: **Joghurt** і **Jogurt** (новае напісанне).

Новыя правапісы пачягнулі за сабой і лёгкія, калі так можна выказацца, "касметычныя" змены асобных замежных слоў:

- **Mayonnaise** - замест **Majonase**;
- **Ketchup** - замест **Ketschup**;
- **Grizzlybar** - замест **Grislibar**.

У любым выпадку, за вамі захоўваецца права выкарыстоўваць той варыянт, які вам бліжэй і больш зразумелы - як у замежнай транскрыпцыі, так і ў нямецкай!

Што ж датычыцца словаў грэцкага паходжання, спалучнне літар **ph** можна замяніць на літару **f**. Напрыклад,

- **Geographie** - пішам **Geografie**.

Пунктуацыя

Пасля прыняцця рэформы замест 52 правапісах пунктаваць ў нямецкай мове засталося толькі 12! Зараз кожны вольны ставіць коску, грунтуючыся на асабістым нюху, а не на правапісах. З асноўных пунктоў у рамках пунктаваць можна адзначыцца наступнае:

- у складаназлучаным сказе са злучнікам **und** і **ci oder** коска зараз не ставіцца

- у канструкцыі **Infinitiv + zu** коска таксама не ставіцца.

Як шмат нямецкіх школьнікаў узыхнула з аблігашчэннем пасля гэтага - бо зараз ім можна наогул не ставіць коскі ў большасць выпадкаў, і гэта не будзе лічыцца памылкай! Але і гэта яшчэ не ёсць!

Рэформа 2006 года

У 2002 годзе пасля прыядзення першай рэформы лік нездаволеных немцаў трохі зменшыўся, але больш за 50 адсотакаў насельніцтва ўсё яшчэ выступала супраць новай рэформы. Да 2005 года сродкі былі вядомыя нямецкай дзеячыцьцю культуры і мастацтва, палітыкі і г.д.

Справа дайшла да таго, што многія аўтарытэтныя нямецкія выдавацтвы, напрыклад, Axel Springer-Verlag, Der Spiegel, Sud-

deutsche Zeitung адмовіліся ад выкарыстання новых правапісаў у сваіх публікацыях. Не раўнуючы, як у Беларусі з тарацкевіцай і наркомуўкай.

Урэшце, палітыкам прыйшлося пайсці на павадзе за разлаванымі бюргерамі. Яны стварылі адмысловы камітэт, які ў 2006 годзе, у сваю чаргу, правёў рэформу рэформы правапісу і вярнуў ўсё такі старыя правапісы напісання для некаторых словаў злучнікі і слоў. Але асабліва моцных змен старая рэформа не зведала.

Да прыкладу, нямецкае **leidtun** - выклікаць шкадаванне, да рэформы 1998 года пісалася вылучна з маленькой літары, пасля першай рэформы - стала пісацца з вялікай (**Leid tun**), ну а пасля другой рэформы - ізноў з маленькой літары.

Такая ж сітуацыя склалася і з дзеясловам **eislaufen** - кочацца на канъках: да 2006 года ён пісаўся як **Eis laufen**, а пазней ізноў вярнуўся да варыянту **eislaufen**.

Мэтай рэформы першапачатковая было спрашчэнне вывучэння нямецкай, а таксама жаданне зрабіць мову больш гнуткай. Наколькі гэта атрымалася, некаторыя філолагі спрачаюцца да гэтага, але факт застасцца фактам - рэформа адміністрація 87 правапіс

нямецкай арфаграфіі з 212 існых! Такім чынам, насамрэч спрасціла вывучэнне мовы.

Слойнікі **Duden** пачынаюць выкарыстоўваць новыя правапісы з 1996 года, гэта значыць з 21-га выдання. У 2006 годзе ўсё папраукі былі ўлічаны ў выданні 24-м.

У наш час новы спрошчаны правапіс шчыльна ўвайшоў у паўсядзённае жыццё немцаў, і можна сказаць, што рэформа атрымала ўсеагульнае прызнанне. З часам выявілася мноства дадатных бакоў рэформы, у першую чаргу, і мабыць гэта саме важнае - аўтарам удалося ўдасканаліць нямецкую арфаграфію і выключыць мноства наяўных раней проблем. Таму мы, хто вывучае нямецкую мову як замежную, павінны быць ім за гэта ўдзячны!

Пра нямецкі правапіс распавядала
Лілея Дыльдзяева,
каманды Deutsch Online.

У Лідзе адбыўся круглы стол "Лідскі дыялог-2020"

21 кастрычніка Лідскі гісторычна-мастацкі музей стаў пляцоўкай для правядзення круглага стала "Лідскі дыялог - 2020". Мерапрыемства праходзіла ў адкрытым фармаце. Адбылося яно пры ўдзеле прадстаўнікоў мясцовай улады, дэпутатаў Гарадзенскага абласнога і раённага Саветаў дэпутатаў, старшыняў гарадскога, сельскіх выканавчых камітэтаў і раённых структур грамадскіх аб'яднанняў. Была магчымасць уступіць у дыялог і ў прадстаўнікоў апазіцыі. Але прынялі ўдзел у дыскусіі адзінкі.

Адно з ключавых пытанняў, якое абмяркоўвалася падчас мерапрыемства, - павышэнне ролі мясцовага кіравання і самакіравання з праекцыяй на развіццё рэгіёна. Мадэраторам сустэрэны выступіла старшыня Лідскага раённага Савета дэпутатаў Інэса Белуш.

Падчас працы пляцоўкі былі закрануты і іншыя пытанні. Да тычыліся яны магчымых змен у Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, тэрміна паўнамоцтваў абіраных органаў, формы ўладкавання Парламента, удасканалення мясцовага кіравання і самакіравання, у тым ліку змены выбарчай сістэмы і многія іншыя. Свае прапановы агучылі ўдзельнікі сустэрэны. Ніводная з іх не засталася без увагі. Пасля ўсё ідэі і пропановы будуть прааналізаваны, а з іх сфармаваны пэўныя тэмы для далейшага абмеркавання на Усебеларускім народным сходзе.

У завяршэнне "Лідскага дыялогу-2020" яго ўдзельнікі адзначылі: падобны фармат сустэреч сёння актуальны. І ў першую чаргу, як выдатная пляцоўка для абмену меркаваннямі, абмеркавання важных для грамадства тэм і пытанняў.

Тэкст: Вольгі Капцэвіч.

Нясвіжцы за адзіную дзяржаўную беларускую мову

22 кастрычніка "гарачую лінію", у тым ліку і па зменах у Канстытуцыі правёў дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па Стайпецкай выбарчай акрузе № 70, член Пастаяннай камісіі па нацыянальной бяспецы Мамайка Іван Андрэевіч.

Сярод іншых да дэпутата звярнуліся актыўсты ТБМ з Нясвіжка: сябар рэспубліканскай Рады

ТБМ, старшыня Нясвіжскай раённай арганізацыі ТБМ Наталля Плакса і сябар Нясвіжскай раённай рады ТБМ, старшыня Карцэвіцкай суполкі ТБМ Станіслава Валчык.

Актыўсты ТБМ пропанавалі:

- унесці ў новую Канстытуцию палажэнне аб адзінай дзяржаўной беларускай мове;

- прыняць Закон "Аб дзяр-

жайной падтрымцы беларускай мовы".

Дэпутат паабяцаў унікнучы у пытанне пра лёс законапраекта "Аб дзяржаўной падтрымцы беларускай мовы", які спрабавала ўнесьці на разгляд парламента папярэдні дэпутат па гэтай акрузе Алена Анісім.

Размова з дэпутатам ішла на добрай беларускай мове.

Наши кар.

статус адзінай дзяржаўнай;

- прыняць Закон "Аб дзяржаўнай падтрымцы беларускай мовы";

- увесці тэрмін "Тытульная мова Рэспублікі Беларусь". Прыблізная фармулёўка артыкула Канстытуцыі можа гучыць так:

"Тытульная мова Рэспублікі Беларусь з'яўляецца беларуская мова".

5. Навесці парадак у дзеянасці СМИ.

Прапановы па самакіраванні:

1. Правесці адміністратyную рэформу:

- на першым этапе - узбуйніце раёны. У прыватнасці ў Гарадзенскай вобласці ліквідаваць Воранаўскі, Бераставіцкі, Свіслацкі, Зэльвенскі раёны, далучыўшы іх тэрыторыі адпаведна да Лідскага, Гарадзенскага, Ваўкавыскага і Слонімскага раёнаў.

- на другім этапе ліквідаваць вобласці і ўтварыць зручныя для кіравання паветы.

- заміж каравага тэрміну "аграгарадок" вярнуць на карту Беларусі тэрмін "містэчка".

2. Увесці паўнавартасныя

прэзідэнцкай рэспублікі ў бліжэйшыя 10 год немагчымы.

Каб забяспечыць гэта, трэба за гэтыя гады:

- стымуляваць дзеянасць палітычных партый;

- увесці пра парцыйна-ма жаратарную выбарчую сістэму, паводле якой палова дэпутатаў будзе абрацца па партыйных спісах; пераход да поўных выбараў па партыйных спісах магчымы будзе на другім этапе праз гадоў 20;

- увесці явачны прынцып фармавання выбарчых камісій.

4. Канстытуцыйна падтрымка нацыянальна-патрыятычных структур:

- вярнуць беларускай мове

муніцыпальная выборы.

3. Увесці выбарнасць суддзяў гаспадарчых судоў (міравыя суды).

Станіслаў Суднік патлумачыў прысутнім сутнасць пропановаў, але, што праўда, вялікага паразумення не атрымалася. Тым не менш пазіцыі акрэслены. Пункт аўтапаноў магло быць значна больш, але гэта раённы ўзровень, па вялікім рахунку раённыя пропановы, хоць ад улады, хоць ад грамадскасці патрэбны хутчэй для статыстыкі, чым для выкарыстання ў Канстытуцыйнай камісіі. Але калі бы яны масава ішлі з усіх раёнаў, то нешта, можа, і ўлічылася б.

Яраслаў Грынкевіч.

Бюджэтнікі ў Германіі дамагліся павышэння зарплат

Зарплаты дзяржслужбоўцу федэральнага і муніцыпальнага ўзроўняў у ФРГ вырастуць на 1,4 адсотка з красавіка 2021 года, а праз год - яшчэ на 1,8 адсотка. Бюджэтнікі чакае "каронавірусная прэмія" ад 300 да 600 ёўра.

У Патсдаме ў нядзелью, 25 кастрычніка, завяршиліся чатырохдзённыя перамовы прафсаюза працаўнікоў сферы абслугоўвання Ver.di і Аўтаднання камунальных саюзаў працаадаўцаў Германіі (VKA) пра павышэнне зарплат дзяржслужбоўцаў федэральнага і муніцыпальнага ўзроўняў у Германіі. З красавіка 2021 года іх зарплата вырасце на 1,4 адсотка (мінімум на 50 ёўра), а з красавіка 2022 года - яшчэ на 1,8 адсотка.

Акрамя таго, усе бюджэтнікі да канца бягучага года атрымаюць так званую "каронавірусную прэмію" ў памеры ад 300 да 600 ёўра.

Для медыцынскага персаналу ўзгоднены адмысловыя ўмоўы. Тыя, хто заняты доглядам за паціентамі, з сакавіка 2021 года будуть атрымліваць на 70 ёўра больш і яшчэ на 50 ёўра - з сакавіка 2022-га. Штомесачныя даплаты супрацоўнікам аддзяленняў інтэнсіўнай тэрапіі вырастуць удвая - да 100 ёўра.

Для тых дзяржслужбоўцаў, чия праца аплачваецца па ніжнім разрадзе тарыфнай сеткі, агульнае павышэнне складзе 4,5 адсотка,

Ver.di.

НАТА абвясціла пра стварэнне касмічнага цэнтра на авіябазе Рамштайн

У НАТА афіцыйна абвясцілі пра рашэнне стварыць новы касмічны цэнтр на авіябазе Рамштайн у Германіі. Пра гэта паведаміў генсак Паўночнаатлантычнага альянсу Енс Столтанберг па выніках першага дня віртуальнай нарады міністраў абароны краін-чальцоў арганізацыі.

Некалькі дзён назад уцечкі пра гэтыя планы апубліковала нямецкая газета Sueddeutsche Zeitung. Цяпер інфармацыя з'явілася на сایце НАТА. Як сцвярджаюць у Брюсселе, на першым этапе цэнтр зойміца зборам і аналізам дадзеных пра патэнцыйныя пагрозы спадарожнікам і, у першую чаргу, маніторынгам касмічнага смецця. Па словах Столтанберга, дзеянні саюznікаў па заходнім ваенном

палітычнага блоку павінны быць больш скардынаванымі.

Нагадаем, што авіябаза Рамштайн у нямецкай федэральнай зямлі Райнланд-Пфальц дзеялічае з сярэдзіны пяцідзесятых гадоў мінulага стагоддзя. Яна з'яўляецца апорным пунктам ВПС ЗША ў Еўропе, тут таксама дыслакавана аб'яднанае камандаванне ваенна-паветраных сіл НАТА. Некалькі месяцаў назад база патрапіла ў загалоўкі ёўрапейскіх СМИ ў сувязі з планамі адміністрацыі Трампа скараціць ваенную прысутнасць ЗША ў ФРГ. У якой ступені частковы вывад амерыканскіх войскаў кране менавіта аўкекты Рамштайна, не паведамляеца.

Кацярына Забродзіна.

(Працяг. Пачатак у папярэднім нумары.)

БАЛАДА ЯНА СКРЫГАНА
(16.11.1905 - 18.09.1992)

З Сібіры не вяртаешся дамоў,
Бо забаронена табе там жыць.
І, каб бліжэй быць да магіл дзядоў,
Ты едзеш у Эстонію, і дождж імжыць,
Агні калія дарогі мільгацияць,
І тэлеграфныя слупы, крыжы
У змроку, нібы прывіды, стаяць.
І гэта нач бясконцая, і шлях
Праз нач бясконцы для цябе, і ты
Яшчэ сібірскі холад на плячах
Не можаш скінуць і забыць сляды
Ваўчынья і дрот калочкы той
З іржою, з чалавечкою крывей,
Якая не змываецца вадой,
Не зарастае лесам і травой...
Глядзіш, глядзіш у цемру праз вакно,
З якога ўбачыць хочаш хоць на міг
Не тое, што было з табой даўно,
А новы светлы дзень сядрі сваіх
Сяброў і родных, і пісмовы стол,
І стос паперы, дзе напішаць ты,
Што твой народ не голы, як сакол,
Змагарны, працавіты, залаты.
І праз гады ты вернешся дамоў
І будзеш зноў пісаць і край любіць,
Дзе часта так не цэніцца Любоў,
Як трэба ўсё ж заўжды Любоў цаніць.

19.06.2020 г.

БАЛАДА ВЫДАВЕЦКАЙ СУПОЛКІ
"ЗАГЛЯНЕ СОНЦА І У НАША
ВАКОНЦА" (1906 - 1914)

Працуе, жыве беларусаў суполка
У Санкт-Пецярбургу - не ў стозе іголка -
Вас многа, і ўсе вы яшчэ маладыя,
І ваншы для працы гады залатыя.
Цэнзура не спіць, бо цэнзура чытае,
І забараняе, і забараняе.
Ды кнігі выходзяць, як сонца ўзыходзіць
Над краем, дзе мова жывая ў народзе,
А значыць народ ёсць і будзе заўсёды,
Калі будзе мова крывею народа.
І кніжнае сонца прыходзіць у хаты,
І робіцца светла на сэрцах, і свята
У хатах пануе, дзе кнігу чытаюць.
І ўжо беларусы пісьменнікаў маюць,
І гонар свой маюць, і ведаюць многа,
І лёс іх залежыць ад іх, і ад Бога,
І болей ад іх і ад мовы, якая
Як родных усіх нас сабою яднае.
Няхай папракаюць, што кніжак замала.
Але іх хапіла, каб сонца зазяля
Па-над Беларуссю, што шлях свой шукала.

20.04.2020 г.

БАЛАДА АНДРЭЯ АЛЕКСАНДРОВІЧА
(9.01.1906 - 6.01.1963)

Высокія сосны ў цябе пад вакном
І снегу навала, нібыта ў Сібіры.
Ды тут санаторый. Тут ноччу і днём
Бялеюць халаты. Ваўчэлі мундзіры.

Ізноў засынаеш і сніш "Маладняк",
І вершы чытаеш з высокое сцэны.
А потым груюча праз нач таварняк
І лёдам пакрытыя свецяцца сцэны.

І музыку чуеш, і чуеш - агонь
Душу напаўняе, і сэрца згарает.
І хотыці цукерку кладзе на далонь,
І кліча дадому, і ў неба гукае.

Дадому не хочаш. Далёка твой дом.
І ўжо не растуць і не вырастуць крылы.
Высокія сосны маўчаць пад вакном.
Стуючы сякеры і шоргаюць пілы.

10.07.2020 г.

БАЛАДА ЗІНАІДЫ БАНДАРЫНАЙ
(11.10.1909 - 16.04.1959)

Вайна прыйшла. І Край наш абарэрлы,
Але жывы жыве, не памірае.
Над Вязынкай лятае бусел белы,
Нібы душа Купалава лятае.

І ты прыйшла ў музей, ты не сумуеш
І пішаць вершы, бо душа баліць.

Ты не адна Паэзіі слугуеш,
Ты беражэш яе святую ніць.

У Вязынцы Купалле і вяночак
Сплягаеш ты і на ваду пускаеш.
І ён плыве туды, куды захоча,
А ты шчаслівай быць даўно жадаеш.

Ты чуеш галасы сяброў, якія
Да гэтых лепшых дзён не дажылі.
І прад вятрамі травы трапяткія
Схіляюща да роднае зямлі.

Плыве вяночак твой і ўміг знікае.
Але не плачаш ты, бо над табою
Высока бусел ля аблок лятае.
І дождж пайшоў. І стала ўсё вадою.

11.07.2020 г.

БАЛАДА КСЯНДЗА ЛЬВА ГАРОШКІ
(11.03.1911 - 28.07.1977)

Зноў у Лондане дождж і туман,
А да Храма дарога ў свяtle,
Быццам бы і туману няма,
І ты дома ў Трашчычах, але

Толькі ў думках прыходзіш дамоў.
Не цураешся думак сваіх,
І жыве ў табе толькі Любоў,
І людзей не байшся ты злых.

Божым шляхам па свеце ідзеш.
Беларусь для цябе- той абрац,
Што ніколі тут не прападзе,
Бо ён створаны Богам для нас.

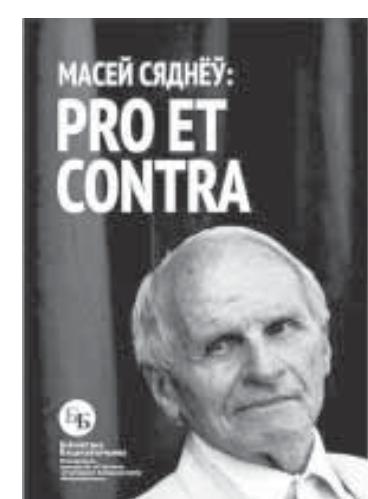
І ты молішся на Беларусь.
І святлеюць нябёсы, і дзень
Не хавае ў аблоках зару,
Да цябе, як анёлак, ідзе.

І губляеца дзень у журбе...
Адлягаетш да божых агнёў.
І твой сябар сказаў пра цябе:
"Жыў, як леў, а памёр, як ягнё..."

22.04.2020 г.

БАЛАДА МАСЕЯ СЯДНЁВА
(1.09.1913 - 5.02.2001)

Паўвека мінула, і
ты зноў па Мінску ідзеш.
Баяўся вандроўкі, бо думаў,
што зноў прападзеш
З-за вершаў і будзеш сядзець
аж да смерці ў турме,
І будзеш зноў вецер
ля кратай іграць на сурме

Табе твае сумныя творы, і будзе заўжды
Пытаница:

"Чаго ты з Амерыкі ехаў сюды?"

Па Мінску ідзеш, і ніхто не спыняе цябе.
Варона ля сметні скарынку сухую дзяўбу,
І побач на ганку сядзяць вераб'і і глядзяць,
Калі ім пары прыдзе

крошки з асфальту збіраць.

Ля птушак тутэйшых стаіш
і ўсміхаетшы та
Бо ўсё, як было,
хоць прыйшлі, праляцелі гады.

І заўтра ты вершы
для моладзі будзеш чытаць
І слухаць іх творы няціхія, слёз не хаваць
Ад радасці гойнае, што напаўняе душу,
Як сонца нябёсы

пасля зацяжнога дажджу.

23.04.2020 г.

БАЛАДА МІКОЛЫ СУРНАЧОВА
(снежань 1917 - 20.04.1945)

Ніколі не ехай табе маладому
Да роднага гаю, да блізкага дому,
Дзе маци выходитць у двор і чакае,
На заход глядзіць і слязу не хавае.

Ты сотні сцяжынак прайшоў
праз пажары,
І нёс ты з сабою найсветлія мары.
А сёння з табою сустрэліся кулі,
І боль твой у небе анёлы адчулы.

Больш вершаў табе не пісаць аніколі.
Ляжыш ты, як віязь, у стоптаным полі.
Растуць над табою берлінскія краскі,
Засохлы пальян прыхіліўся да каскі.

Сваё адстраляюць вінтоўкі, гарматы,
І будуць дадому вяртака салдаты.
І будзе глядзець і глядзець на іх маци,
І будзе баяцца пра сына спытаци...

7.05.2020 г.

(Працяг у наступным нумары.)

Культура Беларусі на фоне сусветнай у XVII - XXI стагоддзях

Табліца, праця,
печатак у папярэднім нумары

Еўрапейская і амерыканская культура ў XVII - XXI стст.

Стагоддзі	Захоўная Еўропа і ЗША	Беларусь	Расія
XXI	<p>Навука. Фізікі Нобелеўскай прэміі: Энтоні Джэймс Легет, Джон Хол, Джон Мазер, Джордж Смут, Бары Бэрш, Джым Пілбс.</p> <p>Эканамісты Нобелеўскай прэміі: Жан Ціроль, Энгус Сцюарт Дзітон.</p> <p>Літаратура. Літаратары Нобелеўскай прэміі: Гао Сінцзян, Відзіадхар Найпал, Імрэ Керцес, Патрык Медзіано, Эліс Манро, Дорыс Лесінг і інш.</p> <p>Музыка. Італьянская кампазітары: Людовіка Эйнаўдзі, Джавані Мародзі, Роберта Качапалля. Музыка Энія Марыкона да кінафільма "Агідная вясъмёрка" (2016 г.). Італьянская спявачка Джузі Ферэра.</p> <p>Французская кампазітары: Рэжыс Кампо, Ніколя Бакры, Ян Робен, Рафаэль Сендо, Франк Бедрасян.</p> <p>Амерыканскія кампазітары: Філіп Глас, Дасцін О'Хэларон.</p> <p>Нямецкія кампазітары: Ханс Цымер і брытанскі Макс Рыхтэр.</p> <p>Украінскія артысты: Соф'я Рагару, Руслана Лыжачка, Ірына Білык, кампазітары: Макс Барскіх (Мікалай Бортнік), Алег Віннік, Арсэн Якавенка, Уладзімір Мельнікаў.</p> <p>Архітэктура. Эпоха хмарачосаў. Самы высокі будынак у свеце Бурдж-Халіфа ў Дубаі. Хмарачос вышынёй 828 метраў, 163 паверхі, пабудаваны ў Эміратах ў 2010 г. Самая высокая назіральная пляцоўка ў свеце знаходзіцца на 148 паверсе гэтай вежы на вышыні 555 м.</p> <p>Франкфурт - еўрапейскі і нямецкі горад хмарачосаў. Хмарачосы "Хваёвая шышка", "Калейдаскоп", "Змяя", "Дзяцел" і яшчэ 9 культавых будынкаў Нью-Ёрка XXI ст. Самы высокі з іх - 90-павярховы "Дзяцел", куды трапляюць непасрэдна з Хайлайна - падвеснага парку. Птушыну мяняшку хмарачос атрымаў за адкрыту назіральную пляцоўку, якая нагадвае дзюбу дзятла і падвешана над горадам на рэкорднай 300-мятровай вышыні.</p>	<p>Навука. Касманаўты Алег Навацкі і Алег Арцем'еў. Спадарожнік "БелКА" (2012 г.). Экспедыцыя "Палярнае кальцо" (2001 г., кір. У. Драбо). Палярная станцыя "Гара вячэрняя" ў Антарктыдзе (2008 -2019 гг.). Палярнік Аляксей Гайдашаў.</p> <p>Медыцына. Аляксандар Мрочак, Юрый Астроўскі, Алег Румо.</p> <p>Новыя расліны: кукуруза, трывалкале, абрывосы, вінаград, грэцкі арэх.</p> <p>Літаратура. Літаратары: Нобелеўскі лаўрэат Святлана Алексіевіч (2015 г.). Уладзімір Арлоў, Уладзімір Някляеў, Міхась Скобла, Вітаўт Чаропка, Уладзімір Ліпскі, Людміла Рублеўская, Уладзімір Сцяпан, Юрка Голуб. Кнігі: "Гістарычны шлях беларускай нацыі і дзяржавы" (2001), "Лісты да Волі" У. Някляева (2011), "Айчына: маляўнічая гісторыя. Ад Рагнеды да Касцюшкі" (У. Арлоў, П. Татарнікаў, 2017), "Каляндар гісторыі Беларусі" (2018), "Гонар і слава Беларусі" (С. Барыс, 2020).</p> <p>Літаратуразнавец Іван Саверчанка.</p> <p>Новыя творы: "Малітвы" У. Ліпскага (2020), "Беларускі пантэон. Балады крыўі і любові" Віктара Шніпа. П'есы Андрэя Курэйчыка "Тroe", "Вышэй за неба", "Вупыры".</p> <p>Журналістыка. Часопісы: "Полымя", "Маладосць", "Роднае слова", "Беларускі гістарычны часопіс", "Дзеяслоў", "Верасень". Газеты: "Звязда", "Літаратура і мастацтва", "Народная воля", "Новы Час", "Наша слова".</p> <p>Музыка. Кампазітары: Ігар Лучанок, Эдуард Ханок, Леанід Захлеўны, Але́сь Ращынскі, Васіль Раінчык, Змітра Даўгалёў. Балеты "Вітаўт" кампазітара Вячаслава Кузняцова (2013 г.), "Анастасія" ў пастаноўцы Юрыя Траяна (2018 г.).</p> <p>Тэатр і кіно. Артысты: Уладзімір Навуменка, Ядвіга Паплаўская, Аксана Волкова, Надзея Кучар, Віктар Манаёў, Анатоль Ярмоленка, Зоя Белахвосцік, Святлана Зелянкоўская. Рэжысёр тэатра Аляксандар Гарцуеў. Баяніст Уладзіслаў Плігайка.</p> <p>Кінафільмы "Жоўтыы пясочак" (рэжыс. Аляксей Туроўч, 2017 г.), "Купала" (рэжыс. Уладзімір Янкоўскі, 2020 г.).</p> <p>Мастацтва. Мастакі: Але́сь Мара (Аляксей Марацкін), Мікола Купава, Рыгор Сітніца, Уладзімір Савіч, Міхail і Уладзімір Басалыгі. Суполка "Пагоня" (кір. А. Марацкін). Карціна "Вільня. 22 лістапада 2019 года" А. Мары.</p> <p>Старарадарожскі мастацкі музей Анатоля Белага (1999 г.) Карпаратыўная мастацкая калекцыя "Белгазпрамбанк", створаная Віктарам Бабарыкам.</p> <p>Скульптура. Помнік 1000-годдю Берасця (2009 г.). Помнікі вялікаму князю Гедыміну ў Лідзе (2019 г.), св. Губерту ў Гародні (2020 г.).</p> <p>Архітэктура. Палац Рэспублікі (2001 г.). Будынак Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі (арх. Віктар Крамарэнка, 2006 г.). Сабор Усіх Святых у Мінску. Палац Незалежнасці (2013 г.). Беларускі дзяржаўны музей Вялікай Айчыннай вайны (2014 г.). Мост на Прывіці (каля Жыткавічаў, 2018 г.).</p> <p>Архітэктары: А. Лакотка, А. Сардараў, М. Лук'янчык.</p> <p>Побыт. Мабільнікі, нотбукі, смартфоны, камп'ютары, флэшкі. Пластыковыя вокны і дзвёры. Стальнія дзвёры з дамафонам. Разрастанне гарадоў і аграгарадкоў. Знікненне малых вёсак. Вёскі абыязлюдзелі.</p>	<p>Навука. Вучоныя Нобелеўскай прэміі: фізікі Аляксей Абрыкосаў і Віталій Гінзбург, Андрэй Гейм і Канстанцін Навасёлаў.</p> <p>Літаратура. Пісьменнікі: Дар'я Данцова, Таццяна Усцінава, Юлія Шылава, Барыс Акунін, Віктар Пялевін, Павел Санеёў, Аляксандар Чудакоў і інш. Драматург Зозу Багуслаўская. Сатырыкі Міхail Жванецкі, Міхail Задорнаў. Кнігі: Барыса Акуніна (Рыгор Шалавіч Чхарцішвілі) "Гісторыя Расійскай дзяржавы", "Любоў да трох цукербрынаў" Віктара Пялевіна, гістарычны раман "Жытло" Захара Прылепіна, раман "Кладзеца імігла на старыя прыступкі" Аляксандра Чудакова.</p> <p>Музыка. Кампазітары: Марк Пякарскі, Віктар Якімоўскі, Таццяна Сяргеева, Наталля Пракапенка.</p> <p>Эстрада. Артысты: Іосіф Кабзон, Міхail Шуфцінскі, Міхail Задорнаў, Надзея Бабкіна, Алена Бабенка, Яўгены Петрасян.</p> <p>Мастацтва. Мастакі: браты Сяргей і Аляксей Ткачовы, Анатоль Асмалоўскі, Віктар Шылаў, Станіслаў Плуценка. Нікас Сафронав, Сайда Афоніна, Мікалай Блахін, Дэмітрый Аненкаў, Канстанцін Лупанаў.</p> <p>Помнік князю Уладзіміру Вялікаму ў Маскве (2016 г., арх. Ігар Ва́расенскі).</p> <p>Архітэктура. Хмарачос "Еўразія" ў Маскве, вышынёй 309 м (43 паверхі; 2008-2013 гг., арх. Мікалай Волкаў). Крымскі (аўтамабільны) мост цераз Керчанскі праліў (2018 г.).</p>

100 год Слуцкаму збройнаму чыну

Аддаць сваю моц на карысць Беларусі

Шмат хто лічыць, што Слуцк - гэта не горад для турызму. Старожытных архітэктурных помнікаў у горадзе сапруды няма. Але апрача архітэктурна-скульптурных помнікаў існуюць яшчэ помнікі нацыянальнай свядомасці. І тут Слуцк выходзіць, бадай, на першае месца.

Слуцкі збройны чын, слуцкая самаарганізацыя насельніцтва падчас яго падрыхтоўкі, слуцкае культурна-асветніцкае таварыства "Папараць-кветка" з цягам часу зоймуть важнае месца ў сэрцах і памяці неабыкавых беларусаў. 17 кастрычніка Слуцкае таварыства беларускай мовы ажыццяўляла чарговую вандроўку ў пошуках слуцкіх каранёў беларушчыны і незалежніцкіх настроў. Прысвечана гэта вандроўка 100-годдзю Слуцкага збройнага чыну.

Далёка шукаць карані нацыянальнай свядомасці не патрэбна, бо яны месціца амаль ў цэнтры Слуцка - на вуліцы Камсамольскай, былой вуліцы "Шырокай". На гэтым гісторычным месцы, зараз знаходзіцца слуцкая рускамоўная гімназія № 1. У далёкім 1917 годзе тут была якраз беларускамоўная гімназія. Восенню 1917 года некалькі гімназістаў, якія шчыра любілі беларускую мову, вырашылі паспрыяць яе распаўсюджванню ў Слуцку і стварылі культурна-асветніцкае таварыства "Папараць-кветка".

- Случакі-гімназісты і праз 100 гадоў даюць нам ўрок беларускай нацыянальнай свядомасці - асабліва для тых, хто адкладвае беларускасць на потым, - расказала Ніна Стужынская, якая была запрошана ў якасці настаўніка эксперта для "гадзіны беларускай мовы і гісторыі" ў сувязі са стагоддзем Слуцкага збройнага чыну. - У наш час можна чуць, што патрэбна змагацца за народадзядзінство, вяртанне Канстытуцыі 1994 года, а беларуская мова і свядомасць могуць пачакаць.

Слуцкая моладзь на сваім вопыце паказала, што трэба цвёрда акрэсліць праграму дзеянняў і мэтанакіравана яе ажыццяўляць. У праграмаме Статута культурна-асветніцкага гуртка найпершым заданнем было "працаўцаў дзеля адраджэння культуры Бацькаўшчыны і падрыхтаваць сваіх сяброву на свядомых грамадзян, якія б у будучыні маглі аддаць сваю моц на карысць Беларусі". Статут патрабаваў, каб гутарка паміж сябрамі вялася толькі на беларускай

мове.

Слуцкая "Папараць-кветка" здолела абудзіць патрыятызм у сэрцах слуцчан - спачатку ў маладых, а пасля і ў сталых. Як грыбы, раслі і множыліся філіялы гурткоў у вёсках Случчыны. Літаратурная і краязнаўчая гурткі як форма нацыянальнай працы існавалі амаль у кожнай вёсцы, дзе былі школы: у Гулевічах, Старыцы, Слабада-Кучынцы, Вясеi, у прадмесці Слуцка "Востраў", Ліпніках...

Сяргей Бусел

Заснавальніку слуцкага гуртка "Папараць-кветка" Сяргею Буслу ў 1917 годзе было ўсяго 16 гадоў. Удзельнік гуртка, змагар за беларускія школы на Случчыне, ўдзельнік збройнага чыну, Юрка Лістапад успамінаў, што ў першыя часы Сяргею прыходзілася цяжка. Вучні старэйшых класаў не хацелі ўступаць, "дык Сяргей Бусел прымусіў вучняў ніжэйшых класаў прыйсці на першы сход, каб выбраць праўленне гуртка. Бальшавікі дазволу на сход не далі, тады гэта куча дзяяцей рэвалюцыйных парадкам адчыніла сход і

Юрка Лістапад

выбрала праўленне".

Юрка Лістапад ва ўспамінах "Узбіліся на свой шлях" піша, што сталыя людзі спяраша не спачувалі беларускому руху, і калі сябры гуртка ўздумалі зрабіць першае йгрышча, дык слуцкія музиканты адмовіліся там іграць. Выратаваў становішча вядомы беларускі дзеяч Васіль Русак з вёскі Ячава. Ён як раз быў звольнены з войска, любіў спяваць. Ён і дапамог вучням арганізаваць першае мерапрыемства.

А пасля іх ужо было не злічыць. У 1920-м годзе колькасць сябраў арганізацыі налічвала больш за 300 чалавек. Тэатральная беларускамоўная пастаноўка, арганізацыя свайго хору, краязнаўчая праца, курсы беларусаўства, адкрыццё беларускіх школ, сельскагаспадарчых кааператывў, тысячи розных вечароў, выданне свайго часопіса "Наша каліяна" - дзеянасць была шматгранная. Настолькі шматгранная, што яе заўважылі ў сталіцы. Драматург - актор Уладзіслаў Галубок ставіў у Слуцку свае спектаклі, знакаміты "хор Тэраўскага" не адмаяліся выступіць у Слуцкім кафедральным саборы і даў яшчэ адзін вечар-канцэрт.

Пасля Слуцк становіўся цэнтрам беларускага руху і нават цэнтрам беларускай культуры, а слуцчане прывыклі да бел-чырвона-белых сцягоў.

Зразумела, што слуцчане-асветнікі не маглі застасцца ў баку ад Слуцкага збройнага чыну, паколькі пытанне ішло аб далейшым існаванні беларускай Бацькаўшчыны. Усе трыста сябраў "Папараць-кветкі" ўступілі ў шэрагі жаўнероў Слуцкай брыгады. Перад гэтым актыўісты таварыства прынялі ўдзел у арганізацыі і работе Беларускага з'езда Случчыны, які адбыўся ў доме Эдварда Вайніловіча.

Сімвалічна, што гэты дом знаходзіўся літаральна насупраць гімназіі, цераз дарогу. Два будынкі як быццам сведчылі пра той шлях, якім прыйшла слуцкая моладзь: ад беларускага асветніцкага гуртка -

Ніна Стужынская расказвае жыхарам Слуцка гісторыю іх горада

да збройнага змагання за інтарэсы беларускага краю.

Яны сумленна выканалі артыкулы свайго Статута: спачатку сталі нацыянальна-свядомымі беларусамі, а пасля аддалі ўсю сваю моц Беларусі. І не толькі моц, але і юніці.

Дом Вайніловіча пасля быў зруйнаваны бальшавікамі. На гэтым месцы зараз месціца Слуцкая цэнтральная кацельня, над якой узвышаецца стандартны комін, пафарбаваны ў бел-чырвоны колер. Колер, які сёння так не любяць нашы ўлады і міліцыянты нават на вірапатцы беларусаў.

Кандыдат гісторычных наукаў Ніна Стужынская, аўтарка кнігі "Беларусь мяцежная" валодае тэмай дасканала і маля б гадзінамі распра-

вядзьці пра падзеі тых часоў, якія закранулі не толькі Случчыну, але і многія іншыя паветы і воласці.

Удзельнікі тэматычнай вандроўкі схілілі галовы падчас хвіліны маўчання перад светлай памяцю асветнікаў і барацьбітой.

Сяргей Бусел, Юрка Лістапад, Янка Ракуцька, Васіль Русак, Павел Жаўрыд, Пётр Зянюк, Марыя і Людміла Стагановічы, Андрэй Бараноўскі, Улас Дубіна, Марк Асвяцімскі, Алеся Каўпак, Адам Бабарэка, Янка Урбановіч, Любка Зянковіч і многія, многія іншыя...

Розныя лёсы, адна любоў на ўсіх: беларуская, незалежная, дэмакратычная і культурная Бацькаўшчына.

Зінаіда Цімошак,
старшыня Слуцкай арганізацыі ТБМ.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.
Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісаны да друку 26.10.2020 г. у 17:00. Замова № 2139.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1200 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,65 руб., 3 мес.- 7,95 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная камісія:

Эдуард Акулін, Алена Анісім, Алеся Аўласевіч,
Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Аляксей Карпенка,
Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч,
Станіслаў Суднік, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbo-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўіна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by